

Svým přístupem mě uchlácholil. Předvedl mi, že svoboda tváře, je-li spojena přímočaře s myšlenkou, nemusí z obličje učinit levné zboží: může být i morálním majákem.

V tyto dny začal režisér Viktor Polesný připravovat scénář pětapadesátiminutového dokumentu o mých knihách a o mně. Strach z toho, že moje tvář ztratí svobodu, mě opět zachvátil, i když na druhou stranu mě zájem o mou práci lichotil. Mým nakladatelům se to líbilo. Mně ne. Dobrý autor musí vždy porušovat společenská očekávání a nejsem si jistý, zda o tom přesvědčím televizní diváky. V noci se mi zdálo, že vstupuji do bílé díry, která funguje opačně než černé díry v centrech galaxií: ty požerou všechnu hmotu, ale ven z ní podle obecné teorie relativity nemůže proudit žádná hmota ani informace k vnějšímu pozorovateli. Vstoupí-li však člověk do bílé díry, nemůže už taky ven, ale ven naopak proudí o člověčí hmotě všechno, i to, co nechce, co by si rád uchoval jako své tajemství či co si o něm myslí jiní. Člověk se, pokud do bílé díry vkročí, nemůže nijak bránit. Na jednání o smlouvě s producentem jsem šel s představou, že za tento typ nového, byť lesklého vězení mně musí alespoň pořádně zaplatit. Bohužel Česká televize nemá moc peněz. Život mi zase připomněl, že člověk nemůže dohnat jen štěstí: vždy je zájem i o jeho svobodu.

„Nechápu tě,“ řekla Marie. „Stejně všechno na sebe prozradíš v této knize.“ Mýlí se, ale nedokážu jí popsat tu malou štěrbinu, která funguje jako černá díra ve mně. Skutečné tajemství se bojí slov. Podle toho se pozná. V tom je asi ukryta i služba budoucího crescenda dorozumění s Marií. I možný další vzestup vlastního já. Nebezpečná jsou jen slova: „Nevěřím ti!“

* * *

Evropský parlament schválil poměrem hlasů 472 ku 19 (při 33 absencích) usnesení vyzývající k vytvoření, v součinnosti s VS OSN, zvláštního tribunálu určeného k posouzení viny Ruska a čelných politických představitelů tam vládnoucího režimu, v otázce zločinu proti míru, v souvislosti s ruským útokem proti Ukrajině.

* * *

Jiří Kolář byl skála s kravatou: Pevný, tvrdý, jasný, zemitý a zároveň vždy úhledně upravený, s puky na kalhotách. Vedle něho by měla stát cedule jako vedle staré lípy: Národní památka. Jeho tiché a hrdé charisma přitahovalo pozornost několika generací, a pokud měl peníze, podporoval básníky i výtvarníky, a to po celý život: i mně za proměnu Mladé fronty na DNES a založení Týdne daroval zvětšený dřevěný kavárenský držák na noviny, který nechal vyrobit a polepil ho jako artefakt.

Zvláště knihy Očitý svědek z roku 1949 a Mistr Sun z roku 1957 šly v naší generaci z ruky do ruky, či spíš z hlavy do hlavy. Koncem padesátých let, kdy jsem Koláře objevil, jsem se zároveň dověděl, že přestal psát: „Není třeba mluvit, aby člověk řekl své.“ V době, kdy jsem začal urputně odkrývat tajemství dobře seřazených slov, aby promluvila jinou řečí, on jazyk opustil, ač s jinou řečí uměl nezapomenutelně pracovat jako kovář s kladivem na kovadlině. Osobně jsem ho poznal později, teprve v exilu, bydlel v Paříži, když měl výstavu v Bruselu, někdy v polovině osmdesátých let. Sblížili jsme se a vedli spolu dlouhé rozhovory. Když jsem se ho optal, kde se v něm, v truhlářském učni, vzala potřeba psát, být básníkem, pravil: „Snad v krvi, tam, kde se rodí vnitřní ruměnc. Ale určitě také kdesi mimo nás.“ A když jsem pokračoval: Proč jste ten vnitřní ruměnc ztratil, pravil: „S výjimkou několika děl, jako je Joyceův Ulysses, jsem cítil nedůvěru ke stavbě knih vůbec. Když mě posedla nedůvěra i ke stavbě básně a rozpadl se mi verš, hledal jsem poezii jinde, stranou slova, psaného slova.“

Nezapomenutelná byla jeho dikce: nikdy, ani když hovořil o poezii, slova necelebroval, neměnil intonaci, nerozšiřovaly se mu zorničky v očích, snad jen o něco víc kouřil: zahaloval je dýmem. Nikdy jsem z něj neměl pocit, že má potřebu dát něčím najevo, že umí něco jiného než ostatní. Možná že právě v tom, že si zachoval pohled na svět truhlářského učně, spočívala originalita jeho charismatu. Byl neobyčejně manuálně zručný a možná, že i ta potřeba uplatnit ruce v umění ho přivedla ke koláži. Jednou mi řekl: „Když jsem přišel z basy v třiapadesátém, potkal jsem na Národní třídě

Jaroslava Seiferta. Jakmile mě uviděl, řekl: „Co slovo, to lež, co čin, to násilí, a ty jsi prý přestal psát! Teď máme psát, teď jsme povinni psát...“ A já mu povídal: „Ale nemusel jsi psát kaligramy.“ A on na to: „A co teď děláš?“ A já mu povídám: „Přemýšlím o předmětných básních a přemýšlím také o oblázkových básních.“ A on na to: „Víš, kolik každý oblázek dostal ran a kopanců, než se stal oblázkem? Víš, kolik nárazů má za sebou, než se na něj můžeme podívat jako na zázrak?“

Takhle uměl Seifert myslet! Pak jsme se rozešli. On šel asi do vinárny a já musel domů. Vzpomínám na to, abych vám přiblížil, z čeho jsem vycházel... Všimněte si třeba starých bankovek, jak jsou umazané, kolik lidí se jich dotklo, kolik otisků na sobě mají... Každá bankovka má osud a sama běhá. To je jediná věc, která bez vašeho zásahu oběhne mnoho lidí, a každý z nich se na ni podepíše. Proto mě staré bankovky tak zajímají. Proto jsem například udělal dvoumetrové koláže Archy neúmluvy.“

Ke kolážím dovedla Jiřího Koláře fantazie a šikovné ruce. A možná i jeho přítel, malíř Kamil Lhoták. Místo tužky vzal do ruky žiletku, protože potřeboval uštíhnout osmimilimetrový proužek: kvůli rozměru reprodukcí, které mají 448 milimetrů, jich bylo 56. Sám říkal: „Nezapomeňte, že já jsem člověk, který přijímá věci, tak jak jsou, nepřemýšlím nad nimi... ztracených iluzí máme každý v sobě dost. Moje generace a vaše taky. Když někomu umře holka, tak má v sobě taky díru... My všichni jsme plní děr a vyskládání z cizích slov.“

Takový byl Jiří Kolář, Mistr SUN: Je to Mravní zákon/ který vede básníka k tomu/ aby byl spojen se svým lidem/ stál při něm v životě i smrti/ a neustupoval v žádném nebezpečství// Jsou to nebesa/ která představují ducha času i doby//

Mé psaní je nejspíš hlavně o snaze zacelit ty díry v nás, o kterých hovořil Jiří Kolář. Jen se bojím, abych nepracoval jen s lučavkou rozpouštějící těžko uchopitelná vzácná slova, která se vsají do mraků, místo abych jejich krví zacelil rány v nás. Abych zahlédl, co všechno v sobě nosím, co neodnesl čas. Věci se nedotýkají duše, ale naše představy se dotýkají věcí.

* * *

Spolková vláda Německa oficiálně oznámila, že uděluje souhlas s dodávkami tanků německého původu Leopard 2 z třetích zemí Ukrajině a že Německo z vlastních zásob věnuje 14 kusů verze Leopard 2A6. Předpokládá se odeslání celkem okolo 70 kusů v různých verzích.

* * *

Otázku, proč dělám rozhovory, dostávám na besedách čím dál častěji. Nebo se mi to jen zdá, protože čím jsem starší, přistihuji se, že nad otázkami přemýšlím bedlivěji.

Donedávna jsem na takový dotaz odpovídal dvěma slovy: Ze zbabělosti. Věděl jsem, že takovým přiznáním lidi zaujmu, že se zasmějí a budou pozorněji poslouchat. A nebyla to lež: Doopravdy za takovým rozhodnutím od jisté doby byla zbabělost či neodvaha psát prózu, protože jsem věděl, že bych tím neužil ani sebe, natož rodinu. Už tak má situace v exilu byla na pováženou: snad kromě tří let, kdy jsem psal rozhlasové hry a spolupracoval hlavně se Svobodnou Evropou a Deutschlandfunkem, jsem vydělal víc než moje žena. Byla architektka a snášela tuto situaci, řečeno kulantně, kormutlivě. Psaní jsem se ale nechtěl, či dokonce nemohl zřít, neuměl jsem to.

Pravda taky je, že s psaním rozhovorů jsem začal už někdy kolem desátého či dvanáctého roku, když jsem zpovídal na pastvě pana Ringese, bývalého zaměstnance Jaroslava Šaldy z nakladatelství Melantrich. Byl knihomol: na půdě měl snad celou produkci Melantrichu spolu se stohy dalších knih a časopisů z Aventina, od Leichterů, Borového, Topiče a tak dále. Celý prostor se zkosenou střechou s jedním vikýřovým oknem, kde se sušil voňavý lipový květ, řepíček a zeměžluč, byl od podlahy, místy až ke stropu, plný knih v několika řadách a uprostřed byl starý rozviklaný manšestrový ušák, jehož jednu nohu jsem musel vždy podložit knihou. Původně jsem tam chodil hlavně kvůli Rychlým šípům a rodokapsům, ale mezitím jsem si, spíš náhodou, přečetl Na západní frontě klid od Ericha Marii Remarqua a narazil i na Nezvala, Holana a Seifertovo Počítadlo lásky: Tvůj prs je jako jablko z Austrálie/ Tvé prsy jsou jako 2 jablka z Austrálie/ jak mám rád toto

počítadlo lásky. Bylo v knize Na vlnách TSF podle Telegraphie Sans Fill. Dodnes si pamatuji verš: Vlny se vlní a vlní/ a na pobřeží zhynou. Ač jsme všechny tyto knihy měli doma, kouzelnou moc slova jsem pochopil až na sluncem vytopené půdě pana Ringese, kde mi po obličejí tekla pot jako v sauně, okno se nedalo otevřít. Tam mi došlo, že slova mají magii a že mohou fungovat jako šamanovo zaklínadlo. Tento čarodějný špýchar české literatury první republiky, který mi občas vůní připomenou starobylé antikvariáty, rozhodl spolu s babičkou o mém životě: přehodil výhybku v mé hlavě, osvobodil slova z vrozeného pouta příčinné souslednosti. Tehdy jsem začal tušit a později jsem pochopil, že jen poezie a esejistika dokážou pojmenovat to, co ještě nemá jméno, co neexistuje. A právě tato vůle k artikulaci neznámého, ta vyšší část naší duše, je věčnou výzvou ke všem vyšším literárním výkonům, které dokážou překročit hranice jazyka.

V době, kdy jsem se s panem Ringesem seznámil, už z původního Melantrichu nic nezbylo, bylo z něj vydavatelství Národní socialistické strany. Na pana Ringese ale nikdy nezapomenu: Byl vysoký, štíhlý, na hlavě měl golfovou čepici s průsvitným zeleným kšiletem, nosil zlaté kulaté brýle jako James Joyce, krátké khaki kalhoty jako Marlon Brando, když hrál britského koloniálního důstojníka, a pohyboval se jako Jacques Tati. Jen místo jezdeckého bičíku měl v ruce lískový prut, kterým popoháněl kozy. O nakladatelství, které už neexistovalo, vyprávěl s takovým zaujetím, vášní a přesvědčivostí, že něco z té sveřepé zaujatosti přešlo i do mě a já se rozhodl jeho vyprávění každé odpoledne zapsat do školních sešitů, které byly často popsány jen do půlky. Stačilo sešit převrátit vzhůru nohama a mohl jsem psát na čisté papíry svou první knihu.

Možná již tehdy jsem poprvé poodhalil tajemství dobrého interview: Zpovídající se musí při přepisování pokusit zdůraznit specifická slova i syntax, nebát se některá charakterotvorná slova k výpovědi přidat, aby se jejich pomocí zvýraznily kontury tázané osobnosti v její zapamatovatelné originalitě.

Ale čert ví, jestli je tohle pravda, nebo do jaké míry je tato má vzpomínka složená. z mé vlastní vyfabulované představy o sobě a ze střípků mé paměti a z toho, co mi vyprávěla

babička, která této mé zálibě jako jediná fandila (ostatní si mysleli, že bych měl o prázdninách s klukama lítat, hlavně se hýbat a nesesedět u knih a něco psát), nebo z toho, co jsem slyšel od rodičů či kamarádů z Luk pod Medníkem, kteří se mi kvůli tomu smáli. Všechno mohlo být i úplně jinak: Třeba jsem vyprávění pana Ringese zapisoval proto, abych měl důvod mu text předčítat a on mě za to pouštěl na půdu. Nebo mě žvanění s kluky nudilo a raději jsem poslouchal vzpomínky na odsunutý svět, protože barevný a pro mě veselý svět malých obchodů, laskavých mašibů a čvančarů jako prodáváčů, šikovných a umouněných řemeslníků končil: i dědečkovi zabrali továrničku na lodičky a brzy tam bylo družstvo invalidů, v němž lidé, kteří nemohli chodit, byli hluší či němí, rozebírali naslouchátka z dovozu, z jejichž součástí StB vyráběla odposlouchávací zařízení. Kdo ví, jak to doopravdy se mnou bylo. Ta naslouchadla vyráběl v USA strýc mé ženy.

První skutečný rozhovor pro časopis Mladý svět, z kterého měla být opravdová kniha, jsem vedl v půli šedesátých let s malířem Janem Zrzavým. O jeho dílo jsem se zřejmě taky zajímal proto, že jsem ho znal od útlého mládí z Luk pod Medníkem, kde můj dědeček s ním a s malířem Antonínem Pelcem, který tam dostal stavení po von Neurathovi, říšském protektorovi v Čechách a na Moravě, co ho jistě někomu ukradl, hrával karty. Já jsem se tam pod jejich hracím stolem na verandě mazlil s kočkou či se psem, to už si přesně nepamatuji. Stejně jako si později nepamatoval Jan Zrzavý, že jsem já to škrvně, které je otravovalo při mariáši. A protože Jan Zrzavý v době brutálního diktátu socialistického realismu byl stejně jako třeba jeho kamarád Bohumil Kubišta či Josef Čapek odsunut do zapomnění, oslovil jsem ho a on mne po překonání počáteční nedůvěry vůči mně, vždy podle momentální nálady, přijímal buď nevrle, nebo s jistotou, mírně nerudnou zvědavostí. Teprve když jsem se jednou osmělil mu sdělit, že jsem to škrvně, co ho otravovalo při mariáši, se usmál a na chvíli roztál: ze sošné strojenosti a nepohyblivosti se proměnil v pohádkového dědečka s červeným kulichem, přivřenýma očima a bílým vousem. Asi po dvou či třech setkáních, z jednoho existují fotografie Pavla Váchy, které mi dal těsně před svou covidovou smrtí, jsem za ním zajel do Okrouhlice, kde měl

byť nad místní poštou. Chlubil se interiérem, který byl celý vybaven nábytkem z devatenáctého století, a prvním realistickým obrazem jejich stavení, věnovaným mamince, když začal malovat. Některé předměty pocházely z pozůstalosti Julia Zeyera, kterého Jan Zrzavý vášnivě obdivoval či snad i miloval. Když jsem vešel do jeho pokoje, vchod byl přímo z chodby: na velkém stole s bílým ubrusem bylo prostřeno pro dvě osoby, nad ním se houpala stahovací lampa s kladkou a jednou žárovkou. Uprostřed stála láhev červeného vína Bikavér a dvě starobylé broušené sklenice z rubínového křišťálu. Na malém holandském talířku s modrým větrným mlýnem ležela vývrtka s dřevěnou rukojetí. Po rozpačitém uvítání mě Jan Zrzavý vyzval, abych láhev otevřel. Když jsem mu víno naléval, ukáplo kvůli mé nervozitě na bílý ubrus, na němž se pozvolna vsáklo do všech stran: učinilo tečku za prací na mé první knize. Jan Zrzavý zbrunátněl, vstal ze židle, holí mi začal bušit nejprve do ramene a pak do zad a vyhnal mě z bytu. Torzo rozhovoru vyšlo v Mladém světě.

První skutečně úspěšný knižní rozhovor (nepočítám-li rozhovor s Miloslavem Šimkem, který provázal knihu *Návštěvní dny Šimka a Grossmanna*) jsem sepsal až v exilu s filozofem Václavem Bělohorským.

Přesnější odpověď na otázku, proč dělám rozhovory, by asi proto byla: Ze zvědavosti na odsunutý čas a zapovězená jména. Ta zbabělost mě dohnala až později. Ale, jak vidíte, realistická rekonstrukce reality je stejně namáhavá jako snaha proniknout skutečností k ještě skutečnější skutečnosti pomocí překročení hranic slov. A to jsem dlouho neznal slova Martina Heideggera: Tázání je zbožnost myšlení, natož Terezu Matějčkovou, která připomíná, že důležité je „být v otázce“.

* * *

Ruské útoky za použití dronů a střel s plochou dráhou letu na ukrajinské civilní cíle zabily nejméně 11 civilistů. Podle prohlášení generála Valerije Zalužného se ukrajinským obráncům podařilo sestřelit 47 z 55 střel, včetně nejméně jedné typu Kinžal. Při ruském ostřelování nemocnice v Chersonu zahynuli nejméně tři a v ostřelovaném Charkově jeden civilista.

* * *

Trvalo to dlouho, pozvolna jsem se rozpadal a ani jsem se neregistroval. Byl to záludný proces. Stačilo potkat na ulici Marii a můj mozek zbystřil. Připomenul jsem si, že psaní je vzpoura proti ustrnutí v sobě, pokus dotknout se slovy hlubší polohy myšlení. Když jsem se podíval v zrcadle do vlastních očí, měl jsem zoufalý dojem, že v nich vidím jen sedlinu své identity, trosky mého já. Došlo mi, že k opětovnému sestavení sama sebe budu muset vynaložit značnou vůli a úsilí. Teprve po roce a půl jsme se domluvili: Doma o mém vztahu žena věděla: po osmdesátce už si člověk nemůže dovolit lhát, nezbyvá mu na lež čas. Marie přestaví byt, abychom tam měli oba pracovny i ložnice. Skládačka s mým jménem začíná mít názvuky mého nového já. Asi je to pokus o uskutečnění mého posledního činu, na nějž nevznáším nějaký výlučný nárok, ale naopak na jeho jinakosti se pokusím o částečnou proměnu svých očí. Filozof by asi řekl: Je to pokus „sich zum Sein entäussern“.

Zase si uvědomuji, že člověk nemá oči jen na to, aby viděl, co se kolem děje, ale i proto, aby si připomenul, že existuje také odvrácená strana: Právě o ni zvoní pravá věta.

* * *

Jsem starý, bělovlasý, svraštělý a pomalovaný vráskami. Stáří nepociťuji jen jako nemilosrdné zrcadlo, ale důrazně mi to připomíná i ochablější motorika a šmátravá paměť, především jmen. Čím dál častěji cítím, že se do skladby současné společnosti nehodím, nezapadám do požadovaného obrazu, působím v ní cize i neochotou něco předstírat. Už nemám čas se zdržovat přetvářkou: má slova musí mít přesnou nasměrnou mušku. Jsem tu jako cizí element, který ruší, vadí a překáží. Moc si pamatuji. Cítím distanci, za kterou může zažitý širší kontext, z něhož mají někteří husí kůže, protože milují svůj malý vyhrátý pelíšek. Jsem pro mladší něco jako brontosaurus, který tu zbyl z období svrchní jury z doby před 150 miliony let. Ale nemám jinou možnost: mé prsty se jen snaží opisovat mou duši: učí člověka zaznamenat její tajný

jazyk, psát i proti sobě. Jazyk je pojivo zkušeností. Prostředek, jak docíťovat a vcíťovat se pod povrch duší: své i cizích. Jen když si nic nenamlouváme, jsme svobodní. Svoboda je odvaha být sám sebou a schopnost brát prohru jako šanci k dalším pokusům.

V médiích převládají často pojmy-nálepky, které charakterizují věci jen z jednoho hlediska. Jenže snahou zvědavých a zvědavých je vidět věci ze všech stran: spolykat očima celé situace. Mnohopohledovost se mění ve filmovou prolínačku, v níž se realita střídá s metaforou a podloudně podstrkovánými falešnými obrazy. Za mého mládí fabule ze slov rodila obraz. V době, kdy slova ustoupila všudypřítomným obrazům, ovládly prostor rychle se měnící rozvášněné emoce, které se chovají jak nálety hladových kobylek. Kořist odobou a zmizí jak pára nad ranní řekou. Nezbývá mi nic jiného než psát: než zasadit vlastní zkušenost do co nejširšího kontextu, blížít se k prapodstatě, aby jednou další curiosus pochopil, proč jsme chybovali. Na víc již nemám sílu ani schopnosti, jen občas se mohou na chvíli vznítit má slova. Mohou za to má vlastní selhání, která obnaží mou slabost, abych příště věděl, čemu se vyhnout, co nesmím opakovat. Co jsem.

* * *

Městský soud v Moskvě potvrdil rozpuštění Moskevské Helsinské skupiny, lidskoprávní organizace zaměřené na monitorování dodržování Helsinských dohod, založené roku 1976. Odůvodnil to jejím údajným „působením mimo region“.

* * *

V noci na mě blížící se druhé kolo prezidentských voleb natahovalo krk a strkalo ho i do mých snů, hašteřilo se tam s Marií. S chutí jsem se probudil do zasněžené Prahy, na níž pluly kostely a Hrad jak lodě na moři a vítr jimi v mé hlavě houpal. Místo šplouchání vody mi pod nohama příjemně křupal sníh. Zima měla zpoždění. Počasí i politika se vylily z břehů, na které jsme byli zvyklí, křesťané by možná řekli Bůh má Alzheimera. Čas jde sice numericky dopředu, ale

ve skutečnosti se divně kroutí a ohýbá. Osobní budíky nejsou synchronizované se světovým časem. To, co čím dál častěji vidíme, už tu dávno bylo, a my jsme zmatení. Ráno se často ptám: jsem tohle skutečně já, nebo mě jiní vidí jinak, stejně jako já vidím věci jinak?

V hlavě mi zní Klavírní trio g moll Bedřicha Smetany, které napsal po smrti své dcery: i tam se čas kroutí a bolest ve zběsilém rytmu střídá radost s urputností tygřice, která chrání svá mláďata. Jen já se neumím ubránit, proto se ze všeho snažím alespoň vypsát. Místo vzdoru cítím kolem sebe čím dál víc sebeobelhávání a zase, jako tolikrát v životě, ztrácím víru v to, že jsme racionální bytosti. Opouštíme kritické myšlení, vyměnili jsme je za prastaré myšlení magické, které zatemňuje mozek. Jsme spíše racionalizujícími reaktory. Nereagujeme jako zdraví jedinci, ale jako nějaká masa, lidé odešli do říše duchů. Ivan Wernisch křičí: Ptám se, kam letí nebe/ proč letí právě tam/proč letí právě tudy//

* * *

První psaní pro mě začíná odzátkováním mozku, abych mohl překvapovat sám sebe: rezignací na rozum. Když se to člověku podaří, stane se na chvíli dítětem a začne na sebe vršit nejružnější obrazy, které vnímá či které se mu mihají v mozku. Po chvíli se v něm začnou vzájemně svazovat a žádná fabule mu nebrání v proudu vědomí: přestane se bát vlastních stínů. Ty obrazy navzájem okamžitě na sebe navazují a vytvářejí složitě, a hlavně nečekané metaforické ornamenty. První věta je jen odrazovým můstkem, rozbuškou pro automatické gejzíry fantazie a obraznosti. Teprve v takovéto skrumáži hledám pojivo, které mi naznačí konečný tvar: smysl. Tenhle proces je při psaní nejzábavnější, protože je dobrodružný a autor věří, že může přitáhnout i zvědavé čtenáře.

Taky by se dalo říci, že psaní je výstup na štafle v bláhovém domnění, že člověk uvidí lépe sám do sebe. Problém, zvláště v mém věku, tkví v tom, že po více než šedesátiletém psaní každý text vzniklý s odzátkovaným mozkiem na imaginární židli má jistou zajímavost, ale autor musí mít velkou odvahu a vůli, aby z těchto textů vybral jen ty nejzdařilejší. Chrlení

rozměňuje obraz: marginalizuje autora. Dobré jsou jen ty texty, o kterých je psavec přesvědčen, že je na své cestě celou dobu hledal.

Silou vůle jsem se musel přinutit k mlčení a všechny texty o prezidentských volbách zahodit, i když se mi rojily v hlavě jak ulítlé včely. Zato ve snu, v němž se mi otevíral strop jako okno do vesmíru, jsem viděl Chagallovy modré muzikanty hrát na střechách, na stromech, na petřínské rozhledně, na oblacích i na hvězdách, jenže ještě nebylo co oslavovat. Kolem mě zuřila nechutná smrdutá vřava. Naštěstí Marie tento boj ve mně tušila a její oči, zavěšené nad městem jako petrolejové lampy, mě držely v narkóze snu.

Prezidentské volby vyhrál o 958 655 hlasů Petr Pavel. Modré létající muzikanty jsem viděl a slyšel i v bdělém stavu. Příčina nejistoty ustoupila do pozadí, ale nálada si žije vlastním životem a čert ví, jak dlouho vydrží. Únava ze štěstí i z nebezpečí postupuje se stejnou rychlostí.

* * *

Ostřelování ruskými ozbrojenými silami těžce poškodilo porodnici v Chersonu. Ruská řízená střela zasáhla tureckou nákladní loď Tuzla kotvící v chersonském přístavu. Incident si nevyžádal žádné oběti na životech.

* * *

V době, kdy si literární svět láme hlavy, jak vyvést na živou cestu zbavenou lyrických pout nezávislou prozaickou řeč, my se stále lyrismu nedokážeme zbavit. Pořád slyšíme verše neurčité předtuchy, nevědomého napodobování, které se nejspíš rodí snad z jazykové či národovecké vášně. Na trhu jsou stále vlastenecké knihy, které přepisují historii a pracují s hotovým nástrojem slov, koupeným v antikvariátu. Má hlava je jako sud či školní železná koule nabitá miliony voltů elektřiny, s kterou si nevím rady. Próza musí tancovat a zpívat v mnoha oktávách a slova v ní musí mít zrcátka, v kterých se čtenář pozná. Arthur Schopenhauer to vystihl, když řekl, že psaní je marné hledání vnitřního řádu v chaosu se smyslem

pro zvukovou instrumentaci. Bratranec mi poslal z Německa, kde pracuje jako Oberarzt, tento dopis:

Karle, je to úžasný, ta pozitivní vlna, víd? Sleduju ty rozhovory, mám pana generála už teď rád (sestra mé kolegyně je profesionální voják, působila v Bruselu, zná ho: prý je skvělý a jde mu primárně o zájmy země): odráží to tu podvědomou potřebu smýt z nás tu hnusnou špínu akumulovanou léta nechutným duem Zeman–Babiš. Ani kvůli tomu nemusí změnit řečiště Vltavy a strhnout jedno křídlo Hradu, ale i to bych mu odpustil. Hlavně aby se mu nic nestalo, probůh!

I Němci na mne koukají s větší sympatií a respektem. Už dlouho jsem nemohl být na někoho hrdý, je to prima pocit. Snad nevyvane.

Pozdravy Marii i Jacquesovi (Rupnikovi), večere s nimi byla prima: předvečer slibného obratu.

Pavel

Únor

Ležím v posteli, teče mi z nosu, kašlu a oči mi pláčou, v hlavě mi plavou myšlenky zcela ledabyle jak dřeva v zátokách řek. Vím, že nejsem básník, jen svědomitý zapisovatel vědomí a událostí, které se ze mě nevykutálely.

Z postele vidím dvě geniální kresby mého, tehdy osmiletého syna, které jsou stejně geniální jako kresby všech malých dětí, než škola ořeže jejich fantazii, aby z nich byly v životě snáze použitelné bytosti. Umělec je pak ten, kdo těmto tlakům odolá a uchová si duši dítěte, kterou promění ve smysl svého života. K tomu ale potřebuje silnou vůli a blízkost alespoň jednoho člověka, který mu věří. Když má takový člověk štěstí, vyklube se z blízkosti láska: mocný a netrpělivý plamen roznícený lákavým dotykem duší, který člověku chyběl. Dobrá zpráva je, že i ve stáří jsou v lásce stejně silně zduřelé nervy jako v mládí. Bez ní je člověk jak nahatý chodec v davu. Vědomá blízkost funguje jako brnění: člověk se tolik nebojí jedovatých šípů ani ropuších slov. Jde rázným a kurážným krokem vpřed, chvíli je i skokanem a uvědomuje si, že od psa se liší vzpřímenou hlavou, dokud nenarazí do trámu zvyklostí. A tak pořád dokola. Němci ještě dodávají: *zwei* a *zweifel* (pochybnost), mají společnou dvojku (*zwei*, neboť vždy existuje druhá možnost, na to nezapomeň!).

Na besedě v Olomouci se mě někdo optal: čím se vaše rozhovory liší od těch ostatních? Odpovídám až dnes: Nejspíš tím, že jsem s interview zacházel jak s dialogy na divadle. A snad jsem měl pravdu. I teď, v posteli, cítím, že má kůže z tohoto způsobu psaní rozkvetla. Mé samčí výtrusnice se spojily se samičími listy jako v květu mateřídoušky. Noční nebe za okny se zachumlalo do tmavých mraků a zastínilo bledý svit mrazivých hvězd. Věřím, že touha po Marii mě brzy uspí a nebudu se bludně toulat do rána v kruhu svých